

Федорова Наталія
старший викладач кафедри педагогіки і психології
(дошкільної та корекційної)
імені проф. Т. І. Поніманської
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0002-5721-6748
e-mail: nataliya76fedorova@gmail.com

ДІАГНОСТИКА ОСОБЛИВОСТЕЙ СФОРМОВАНOSTІ ЕМОЦІЙНО-ЦІННІСНОГО КОМПОНЕНТА ГУМАНІСТИЧНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ

Анотація. У статті аналізуються концептуальні засади формування гуманістичної педагогічної позиції майбутніх логопедів у процесі професійної підготовки. Гуманістична педагогічна професійна позиція майбутнього логопеда розглядається як установка на особистість дитини, її розуміння і прийняття, здатність здійснювати різні види міжсуб'єктної взаємодії. Визначені компоненти та критерії гуманістичної педагогічної позиції майбутнього логопеда та рівні її сформованості у студентів. Описані методи діагностики та аналізується рівень сформованості емоційно-ціннісного компонента гуманістичної педагогічної позиції майбутніх логопедів. Для експериментального дослідження особливостей сформованості у майбутніх логопедів гуманістичної педагогічної позиції було використано цілий комплекс методів: анкетування, бесіди, тривале спостереження, проєктивні методики. Аналіз отриманої інформації дозволив визначити рівні сформованості в студентів кожного зі структурних компонентів досліджуваного явища.

Результати діагностики засвідчили недостатній рівень сформованості компонентів гуманістичної педагогічної позиції в майбутніх логопедів. Такі висновки спонукають до вивчення ефективних шляхів формування гуманістичної педагогічної позиції майбутніх логопедів.

Ключові слова: гуманістична педагогічна позиція, компоненти та критерії гуманістичної педагогічної позиції майбутнього логопеда, методи діагностики, емоційно-ціннісний компонент.

Постановка проблеми. Законом України «Про освіту» в новій редакції (2017), а саме його статтею 19 «Освіта осіб з особливими освітніми потребами», передбачається створення умов для забезпечення прав і можливостей осіб з особливими освітніми потребами для здобуття ними освіти на всіх рівнях з урахуванням їхніх індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів, а також забезпечення державою підготовки фахівців для роботи з особами з особливими освітніми потребами на всіх рівнях освіти (Закон України Про освіту, 2017).

Провідними сучасними українськими вченими в галузі спеціальної освіти розроблений проєкт стандарту вищої освіти України зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» (С.П. Миронова, Н.Г. Пахомова, С.В. Федоренко, М.К. Шеремет) (Стандарт вищої освіти України), яким передбачається серед інших формування гуманістично орієнтованих компетентностей майбутніх фахівців.

Питання теорії й практики формування професійної позиції майбутніх фахівців репрезентовано в дослідженнях О. Заїр-Бек, Є. Климова, А. Маркової, Д. Сьопера та ін. Професійну позицію педагога в сучасному науковому дискурсі розглядають як невід'ємний складник професійної компетентності та професійної культури

(С. Вершловський, І. Колесникова, А. Маркова та ін.), професійно-педагогічної спрямованості (К. Ваганова, В. Сластьонін, Н. Кузьміна та ін.), необхідну умову ефективної професійно-педагогічної діяльності (О. Заїр-Бек, С. Кульневич, В. Сластьонін, В. Семиченко та ін.). Як компоненти гуманістичної позиції учені виокремлюють гуманне ставлення до дитини і себе як посередника між нею і світом, а, отже, ставлення до освіти як ціннісного явища, рушійними силами розвитку якого є особистісні смисли, діалог та співробітництво його учасників у досягненні цілей їхнього особистісного саморозвитку (Поніманська, 2013). Різні аспекти проблеми формування професійної позиції педагога, зокрема суб'єктної позиції студентів педагогічних спеціальностей в умовах ЗВО, були предметом докторських та кандидатських дисертацій зарубіжних дослідників.

Базуючись на теоретичних узагальненнях, гуманістичну педагогічну позицію (ГПП) майбутнього логопеда розуміємо як особистісний феномен, який інтегрує цінності та смисли педагогічної діяльності гуманістичної спрямованості. За своїм змістом ГПП є ціннісно-сисловою, а за структурою – інтегрованою характеристикою ставлення майбутнього фахівця до своєї професійної діяльності, клієнтів та самого себе. Важливими сторонами ГПП майбутнього логопеда є *світоглядна* (усвідомлення важливої ролі обраної професії, переконання в правильності свого вибору, сформованість адекватних образів соціально-професійного простору та власного Я); *морально-етична* (орієнтація на норми етики, сформованість базових моральних якостей); *поведінкова* (наявність компетентної, доцільної, конструктивної поведінки та педагогічних дій).

Означена вище теоретична модель досліджуваного явища потребувала її експериментальної перевірки та визначення міри сформованості в майбутніх логопедів у традиційних умовах підготовки в закладі вищої освіти. У зв'язку з цим здійснено експериментальну розробку, апробацію та оцінку ефективності діагностичного інструментарію визначення складного особистісного феномену – гуманістичної педагогічної позиції майбутніх логопедів.

Усього експериментом було охоплено 320 студентів, які навчаються за спеціальністю 016 «Спеціальна освіта. Логопедія» в Рівненському державному гуманітарному університеті, Бердянському державному педагогічному університеті, Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. З них 160 склали експериментальну, інші 160 – контрольну групи.

Ми виходили з розуміння, що процес діагностики і формування гуманістичної педагогічної позиції (ГПП) майбутнього логопеда у студентської молоді є складним, комплексним явищем, яке вимагає чіткого визначення валідних вимірників. Узагальнення провідних фахівців уможливило визначення критеріїв і показників, базуючись на яких аналізувалися та оброблялися емпіричні дані.

До основних *критеріїв* оцінки гуманістичної позиції досліджуваних віднесено:

1. Збалансованість знань, ставлень та поведінки (збалансовані з позитивною модальністю, частково, незбалансовані).

2. Гармонійне поєднання світоглядної, морально-етичної та поведінкової сторін (поєднуються гармонійно з позитивною модальністю; щось сформовано краще, щось гірше; усі сторони сформовані посередньо; щось з вказаного сформовано на низькому рівні).

3. Повнота представленості в інтегралі особистісно-професійних якостей як свідчення ставлень: до себе (самоповага); до професії (педагогічна рефлексія); до дитини (толерантність).

4. Стабільність проявів ставлення (прояви ставлення до себе, професії та дітей дошкільного віку зберігаються в різних життєвих ситуаціях та видах діяльності або коливаються залежно від умов).

Для визначення рівнів сформованості в майбутніх логопедів гуманістичної педагогічної позиції необхідно було визначити *структурні компоненти гуманістичної*

педагогічної позиції – когнітивний, емоційно-ціннісний та поведінковий. Методика констатувального експерименту розроблялася під кожний з означених вище компонентів.

Метою статті є визначення особливостей проявів майбутніми логопедами морально-етичної сторони гуманістичної педагогічної позиції.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою вивчення характеру ставлення майбутніх логопедів до власного життя – особистого та професійного, з досліджуваними було проведено бесіду, а також моделювалася ситуація самооцінювання ними своїх ціннісних ставлень до себе, до професії та до дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення. Дані модельованої експериментальної ситуації мали доповнити та розширити інформацію, отриману під час проведення бесіди.

Бесіда «Моє життя»

Мета – з'ясувати систему ціннісних орієнтацій майбутніх логопедів, яка визначає їхнє ставлення до себе як особистості та професіонала, до майбутньої педагогічної професії та гуманістичної позиції, до вихованців дошкільних закладів освіти. Бесіда проводилася індивідуально, у протоколах фіксувалися формулювання відповідей та їхнє емоційне забарвлення.

Експериментатор пропонував студентам відповісти на вісім закритих запитань, кожне з яких мало набір альтернативних варіантів відповідей, з яких досліджуваним слід було обрати якусь одну. Нас цікавило: визначення майбутніми логопедами ролі світогляду як системи поглядів на світ у професійному житті; оцінка ними залежності життєвого успіху від якості здобутої освіти; задоволеність/незадоволеність ними своїм життям в цілому та вибором професії зокрема; мотивація обрання професії логопеда, ставлення до себе як професіонала та оцінка себе як професіонала; відношення до процесу навчання та пов'язані з ним особисті очікування.

З огляду на те, що бесіда містила 8 запитань, а опитано було 320 студентів, усього було проаналізовано 2560 варіантів відповідей.

Метод «Діагностика ціннісних ставлень»

Мета – з'ясувати особливості оцінки досліджуваними власної системи ставлень. У процесі експерименту використовувалася десятибальна шкала оцінок майбутніми логопедами свого ставлення до себе як особистості, як до майбутнього логопеда та до майбутніх вихованців. Студентам пропонувалося обрати пріоритетні для себе властивості, які добре їх характеризують.

Оцінюючи ставлення до себе як особистості, досліджувані обирали найцінніші для себе з такого переліку ймовірних властивостей: зовнішність, здоров'я, культура, інтелектуальний розвиток, самовладання, наполегливість, самостійність, саморегуляція, вимогливість, критичність, креативність, комунікабельність, толерантність, власна гідність, лідерство.

Ставлення до себе як до професіонала характеризувалося набором таких якостей, як інтерес до професії, спеціальні знання, культура мовлення, словниковий запас, граматична правильність мови, виразність та інтонування мовлення; комунікативні, перцептивні, організаційні, аналітичні, діагностичні вміння; відповідальність, працьовитість. Основні з них досліджуваний озвучував та аргументував.

Характеризуючи своє ставлення до дітей, з якими їм доведеться працювати, майбутні логопеди обирали найбільш значущі для себе вміння та якості з переліку запропонованих: прихильне ставлення, довіра до можливостей дітей, справедливість, увага до кожного, поінформованість щодо їхніх чеснот і вад, врахування особливостей їхнього темпераменту, надання права на самостійний вибір та творчість, готовність допомогти інструментально та емоційно, об'єктивність оцінювання досягнень.

Найбільш значущі для студента як майбутнього професіонала вміння та якості він оцінював за десятибальною шкалою оцінок: 10-8 балів – професійний, 7-6 балів – базовий, 5-3 – задовільний, 2-1 – рівень початківця.

З 20 студентів експериментальної та контрольної груп визначалися з трьома основними ставленнями, важливими для ефективної професійної діяльності.

Методом дослідження емоційно-ціннісного компонента ГПП є бесіда «Моє життя», орієнтована на одержання інформації щодо сформованої в майбутніх логопедів системи ціннісних орієнтацій, життєвих пріоритетів. У таблиці 1 подано узагальнену кількісну інформацію щодо них.

Таблиця 1

**Кількісний розподіл відповідей досліджуваних на запитання бесіди
«Моє життя»**

<i>Що оцінювалося</i>	<i>Варіанти відповідей</i>	<i>Кількість досліджуваних (у %)</i>
<i>1.Роль світогляду у професійному житті</i>	Визначальна	25,6
	Дуже важлива	71,2
	Не особливо важлива	3,2
	Неважлива	0
<i>2.Залежність життєвого успіху від освіти</i>	Цілком залежить	19,2
	Значною мірою залежить	52,2
	Залежить лише певною мірою	22,4
	Не залежить	6,4
<i>3.Задоволеність життям</i>	Цілком задоволена	25,6
	Частково задоволена	74,4
	Не задоволена	0
<i>4.Задоволеність вибором професії</i>	Цілком задоволена	81,0
	Радше задоволена, ніж незадоволена	15,8
	Задоволена лише частково	3,2
	Не задоволена	0
<i>5.Показники професіоналізму</i>	Динаміка позитивних змін у дітях	33,0
	Задоволеність роботою	25,6
	Любов вихованців	22,4
	Повага батьків дошкільників	12,6
	Повага колег	6,4
<i>6.Мотиви вступу до університету</i>	Прагнення стати хорошим фахівцем	28,8
	Реалізувати свої можливості	20,0
	Бажання бути освіченою людиною	19,2
	Домогтися певного соціального статусу	12,8
	Мати диплом	9,6
	Отримати хорошу зарплату	9,6
<i>7.Навчатися подобається тому, що:</i>	Самовдосконалююся як особистість та фахівець	39,2
	Оволодіваю новими знаннями та уміннями	28,8
	Займаюся улюбленою справою, реалізую здібності	12,8
	Реалізую свої здібності	9,6
	Спілкуюся з іншими студентами	6,4
	Налагоджую контакти з викладачами	3,2

8.У процесі навчання мені не подобається те, що :	Надміру інтенсивне життя	39,2
	Брак часу на поглиблену роботу над улюбленими предметами	19,2
	Обмежені можливості для прояву самостійності та творчості	16,0
	Порівняння досягнень різних студентів	12,8
	Переважаючі колективні форми роботи над індивідуальними	6,4
	Брак часу на особисте життя	6,4

Якісний аналіз поданих у таблиці 1 кількісних даних дозволяє зробити певні узагальнення.

Значення світогляду для свого професійного життя майбутні логопеди цілком правомірно оцінили як важливе: з 96,8% позитивних відповідей понад дві третини опитаних визначили її як «виняткову», а чверть – як «дуже важливу». Лише трохи більше, ніж 3% студентів, оцінили її як «не особливо важливу». Це означає, що переважна більшість досліджуваних усвідомлює, що світогляд визначає систему їхніх поглядів на світ, професійну діяльність та власне «Я».

Оцінюючи залежність життєвого успіху від якості освіти особистості, майбутні логопеди у своїй більшості виявилися досить однотайними у визнанні наявності такої залежності. Водночас з'ясувалося, що 71,4% опитаних вважають, що освіченість відіграє у досягненні успіху значну роль, а близько чверті – лише певну. З'ясувалося, що понад 6% майбутніх логопедів взагалі заперечують існування такої залежності, надають перевагу іншим чинникам.

Встановлено, що всі досліджувані без винятку тією чи іншою мірою задоволені своїм життям: понад дві третини з них задоволені життям частково, а понад чверть – цілком. З одного боку, це засвідчує реалістичність оцінок більшості майбутніх логопедів, з іншого – наявність у студентської молоді нереалізованих, але важливих для них бажань.

Дещо відмінними від попередніх виявилися відповіді на запитання щодо задоволеності вибором професії логопеда. З'ясувалося, що цілком задоволені вибором майбутньої професії 81% студентів; частково – 19%, не задоволених не виявлено. Отже, вибір спеціальності здійснено більшістю досліджуваних свідомо, виважено, відповідально.

Свій професіоналізм майбутні логопеди пов'язують з такими характеристиками, як позитивні зміни у розвитку дітей (третина респондентів), задоволеність від роботи (чверть опитаних), любов'ю та прихильністю до них вихованців (понад 20 %), повагою до них авторитетних людей (понад 12% називають батьків дошкільників, на половину менше – колег).

До основних мотивів вступу до педагогічного університету студенти віднесли: прагнення стати хорошим фахівцем (понад чверть опитаних), бажання реалізувати свої можливості (п'ята частина респондентів), стати освіченою людиною (близько 20%), досягнення певного соціального статусу (близько 13%), отримати диплом про вищу освіту (майже 10%), отримувати з часом високу заробітну платню (близько 10%). Можна констатувати, що у цьому переліку переважають не стільки прагматичні, скільки професійні інтереси та соціальна мотивація.

З метою визначення шляхів оптимізації освітнього процесу ми цікавилися, чим подобається та не подобається майбутнім логопедам навчання у закладі вищої освіти. До позитивних характеристик віднесено: можливість самовдосконалюватися (майже 40%), оволодіння новими знаннями та уміннями (близько третини), можливість у майбутньому займатися улюбленою справою (близько 13%), реалізація здібностей (близько 10%). До менш значущих потрапила можливість налагоджувати контакти з

іншими студентами та викладачами (9,6%). До недоліків студенти віднесли: надмірну інтенсивність життя (майже 40%), брак часу на заняття улюбленими предметами (п'ята частина), обмежені можливості проявляти самостійність та творчість (16%), порівняння між собою досягнень різних студентів (близько 13%). По 6,4% оцінили як незадовільний стан речей переважання колективних форм роботи над індивідуальними та брак часу на особисте життя.

Узагальнюючи дані анкетування, можна констатувати, що у переважної більшості майбутніх логопедів сформовані більш-менш чіткі уявлення про життєво важливі орієнтири, обрану професію, зв'язок освітнього процесу в закладі вищої освіти з реалізацією сьогоденних та перспективних завдань. Водночас аналіз відповідей значної кількості опитаних студентів засвідчив, що їм дуже непросто було сформулювати розлогі й чіткі оцінки та аргументувати їх. Спромоглися це зробити лише близько третини досліджуваних.

Наступним методом дослідження емоційно-ціннісного компонента ГПП став метод «Діагностика ціннісних ставлень» – порівняння самооцінки студентами свого ставлення до себе як особистості, професіонала та до майбутніх вихованців. Відповідно до програми дослідження у таблиці 2 зведено кількісні дані, отримані завдяки використанню методу самооцінки студентами системи своїх ставлень.

Таблиця 2

Кількісний розподіл майбутніх логопедів за здатністю оцінювати систему своїх ставлень (діагностика ціннісних ставлень)

Оцінка рівня сформованості ставлення у балах	Ставлення до себе як до особистості (у %)	Ставлення до себе як до професіонала (у %)	Ставлення до дітей дошкільного віку (у %)
<i>Професійний (10-8)</i>	16,0	19,2	22,4
<i>Базовий (7-6)</i>	28,8	33,0	36,2
<i>Задовільний (5-3)</i>	39,4	35,2	31,8
<i>Початковий (2-1)</i>	15,8	12,6	9,6

Подані у таблиці 2 кількісні дані дозволяють зробити такі висновки:

Встановлено, що майбутнім логопедам простіше оцінити своє ставлення до майбутніх вихованців, ніж до себе як професіонала і особливо – як до особистості. Високо спромоглися оцінити ставлення до дітей близько чверті учасників експерименту, до себе як до професіонала – майже п'ята їх частина, а до себе як особистості – лише 16%.

Найвищими та дуже високими балами оцінили своє ставлення до дітей 58,6%, тобто більше половини досліджуваних; задовільними та низькими – 41,4%. Отже, оптимістичні судження майбутніх логопедів домінують над песимістичними, хоча останніх виявлено чималу кількість. Це актуалізує необхідність організації спеціально спрямованої роботи на розвиток у них умінь виробляти диференційовані оцінки, характеризувати та обґрунтовувати власні оцінні судження.

На професійному та базовому рівнях спромоглися оцінити своє ставлення до себе як професіонала 52,2% майбутніх логопедів; на задовільному та початковому рівнях – 47,8%. Встановлено, що судження останніх відрізнялися схематизмом, примітивізмом, необґрунтованістю. Саме у вказаних напрямках необхідно буде організувати у формувальному експерименті роботу з досліджуваними даної категорії з метою оптимізації їхнього вміння формулювати самооцінні судження.

З'ясувалося, що найскладніше майбутнім логопедам було оцінювати себе як особистість, що пояснюється, на нашу думку, відсутністю або принаймні дефіцитом відповідної практики під час навчання в університеті. У процесі підготовки фахівців

увагу студентів частіше привертають до важливості гуманного ставлення до вихованців та вимогливого – до своїх професійних якостей, ніж до проблем власного особистісного зростання. Наслідком цього є високий показник (55,2%) досліджуваних, які характеризуються заниженими, нестійкими або невизначеними самооцінками.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Узагальнюючи наведені вище дані, можна констатувати, що емоційно-ціннісний компонент гуманістичної педагогічної позиції вимагає більшої, ніж за традиційної системи підготовки майбутніх логопедів, уваги викладачів та систематичного вправлення студентської молоді в умінні адекватно себе оцінювати, аргументувати та відстоювати власну позицію.

Одержані дані засвідчують необхідність організації спеціально спрямованої навчально-виховної роботи із забезпечення балансу знань, ставлень та поведінки учасників експерименту, гармонійного поєднання світоглядної, морально-етичної та поведінкової сторін їхньої гуманістичної педагогічної позиції. Ці висновки слугуватимуть відправними у визначенні педагогічних умов та доборі методів оптимізації процесу підготовки майбутніх логопедів у формуальному експерименті, що є напрямом подальшого розгортання експериментальної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Поніманська, Т. (2013). Формування гуманістичної особистісно-професійної позиції у процесі підготовки вихователя. *Духовність особистості* Вип. 6. С. 143-150. [online]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2013_6_19. [Дата останнього звернення 11 вересня 2019 р.]

Стандарт вищої освіти України з галузі знань 01 Освіта, спеціальності 016 Спеціальна освіта (проект) [online]: <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/proekti-standativ-vishhoyi-osviti.html> [Дата останнього звернення 16 вересня 2019 р.]

Закон України «Про освіту» (2017). [online]. Режим доступу: http://kodeksy.com.ua/pro_osvitu/statja-19.htm [Дата останнього звернення 21 вересня 2019 р.]

Пінчук, Ю. (2005). *Система професійної компетентності вчителя-логопеда*. Кандидат педагогічних наук. Київ. 220 с.

REFERENCES

Ponimanska T. (2013). Formuvannya humanistychnoi osobystisno-profesiinoi pozytsii u protsesi pidhotovky vykhovatelja. [Formation of Humanistic Personal-professional Position in the Process of Teacher's Training]. *Dukhovnist osobystosti*. Vyp. 6, S. 143-150. [on line]. Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2013_6_19. [Data ostannoho zvernennia 11 veresnia 2019r.] (in Ukrainian)

Standart vyshchoi osvity Ukrainy z haluzi znan 01 Osvita, spetsialnosti 016 Spetsialna osvita (proekt) [Higher Education Standard of Ukraine in the Field of Knowledge 01 Education, specialty 016 Special education (project)]. [Online]. Rezhym dostupu: <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/proekti-standativ-vishhoyi-osviti.html> [Data ostannoho zvernennia 16 veresnia 2019r.] (in Ukrainian)

Zakon Ukrainy "Pro osvitu" [Law of Ukraine "On Education"] (2017) [online]. Rezhym dostupu: http://kodeksy.com.ua/pro_osvitu/statja-19.htm [Data ostannoho zvernennia 21 veresnia 2019r.] (in Ukrainian)

Pinchuk, Yu.(2005). *Sistema profesiinoi kompetentnosti vchytelia- lohopedava* [System of Professional Competence of Speech Therapist]. Kandydat pedahohichnykh nauk. Kyiv. 220 s. (in Ukrainian)

DIAGNOSIS OF THE FEATURES OF THE EMOTION-VALUE COMPONENT OF THE HUMANISTIC PEDAGOGICAL POSITION OF THE FUTURE SPEECH THERAPISTS

Nataliia Fedorova

Senior Lecturer at the Department of Pedagogy
and Psychology (Preschool and Correctional)
named after Professor T. Ponimanska,
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0002-5721-6748,
e-mail: nataliya76fedorova@gmail.com

Abstract. The article deals with the analysis the conceptual principles of forming the humanistic pedagogical position of future speech therapists in the process of vocational training. The humanistic pedagogical professional position of the future speech therapist is seen as focus on the personality of the child, understanding and accepting him, as well as the ability to perform various types of inter-subjective interaction. The components and criteria of the humanistic pedagogical position of the future speech therapist and the level of its formation in students are determined. The methods of diagnostics are described and the level of formation of the emotion-value component of the humanistic pedagogical position of future speech therapists has been analyzed.

For the experimental study of the peculiarities of the formation in the future speech therapists of the humanistic pedagogical position, a whole set of methods was used, each of which supplemented the previous one, and together they gave an opportunity to obtain a holistic characteristic of the formation of the humanistic pedagogical position of future speech therapists: questionnaires, conversations, long-term observation, projective techniques, allowing to determine the level of theoretical knowledge of the future speech therapist, which influence the formation of humanistic pedagogical position, quality of it, reserves of its growth; the level of practical application of knowledge as the basis for the formation of a humanistic pedagogical position, leading to deep personal formations, concrete actions and affects the needs of students in self-improvement.

Diagnosis of the emotional and value component in future speech therapists was determined by interviewing methods, testing, expert judgment method. The results of the diagnosis indicated an inadequate level of formation of the components of humanistic pedagogical position in future speech therapists.

Keywords: the humanistic pedagogical position of future speech therapists, the components and criteria of the humanistic pedagogical position of the future speech therapist, the methods of diagnostics, the emotion-value component.

Стаття надійшла до редакції 03.10.2019 р.